

NUTQIY FAOLIYAT TURLARINI INTEGRATSIYALASHNING MAZMUNI VA UNING TA'LIM SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Xalijonova Mavlyuda Raximjonovna

Alfraganus Universiteti magistri

mavludasharipova30@gmail.com

Annotatsiya Mazkur ilmiy maqolada nutqiy faoliyat turlarini integratsiyalashning nazariy, metodologik va didaktik asoslari hamda uning ta'lim samaradorligiga ta'siri chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda nutqiy faoliyatning asosiy komponentlari – tinglash, gapirish, o'qish va yozish faoliyatlarining o'zaro bog'liqligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Integratsiyalashgan yondashuv orqali o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi, mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil qilish va ijodiy tafakkuri rivojlanishi ko'rsatib beriladi. Maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlar asosida nutqiy faoliyatni integratsiyalashning samarali yo'llari ham yoritilgan. Tadqiqot natijalari integratsiyalash ta'lim sifatini oshirishning muhim omili ekanligini tasdiqlaydi.

Tayanch iboralar: nutqiy faoliyat, integratsiya, kommunikativ kompetensiya, didaktika, ta'lim samaradorligi, interaktiv metodlar, pedagogik texnologiyalar

Аннотация В статье рассматриваются теоретические, методологические и дидактические основы интеграции видов речевой деятельности, а также её влияние на эффективность обучения. Обосновывается взаимосвязь аудирования, говорения, чтения и письма. Показано, что интегративный подход способствует развитию коммуникативной компетенции, критического мышления и творческих способностей учащихся. Подчеркивается значимость современных педагогических технологий в данном процессе.

Ключевые слова: речева деятельность, интеграция, коммуникативная компетенция, дидактика, эффективность обучения

Abstract This article analyzes the theoretical, methodological, and didactic foundations of integrating types of speech activity and its impact on educational effectiveness. It highlights the interconnection of listening, speaking, reading, and writing. The study shows that an integrative approach enhances communicative competence, critical thinking, and creativity. The importance of modern pedagogical technologies in this process is emphasized.

Keywords: speech activity, integration, communicative competence, didactics, learning effectiveness

Zamonaviy ta'lim tizimi shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bunda nutqiy faoliyatning o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Nutqiy faoliyat insonning fikrlash, bilim olish va ijtimoiy muloqot jarayonlarining asosiy vositasi hisoblanadi (1). Nutqiy faoliyat turlari – tinglash, gapirish, o'qish va yozish – o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ular yagona kommunikativ tizimni tashkil etadi. Biroq an'anaviy ta'lim jarayonida bu

faoliyatlar ko‘pincha alohida o‘rgatiladi, bu esa ularning samaradorligini pasaytiradi (2). Shu bois nutqiy faoliyat turlarini integratsiyalash zarurati yuzaga keladi. Integratsiyalashgan yondashuv o‘quvchilarning bilimni kompleks o‘zlashtirishiga, uni amaliyotda qo‘llashiga hamda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi (3). Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda ilmiy tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatuv va kontent-analiz metodlaridan foydalanildi. Nazariy manbalar asosida nutqiy faoliyatni integratsiyalash tushunchasi va uning mohiyati o‘rganildi (4). Qiyosiy metod orqali an‘anaviy va integratsiyalashgan ta‘lim yondashuvlari solishtirildi. Pedagogik kuzatuv orqali dars jarayonida nutqiy faoliyatlarning qo‘llanish samaradorligi tahlil qilindi. Tizimli yondashuv asosida nutqiy faoliyat turlari yagona tizim sifatida qaraldi va ularning o‘zaro aloqasi aniqlashtirildi. Tadqiqot natijalari nutqiy faoliyat turlarini integratsiyalash ta‘lim samaradorligini oshirishini ko‘rsatdi. Birinchidan, o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasi kompleks rivojlandi. Ular tinglash, o‘qish orqali ma‘lumotni qabul qilib, gapirish va yozish orqali uni ifodalashni o‘rgandi (5). Ikkinchidan, kommunikativ faollik oshdi. O‘quvchilar dars jarayonida faol ishtirok etib, o‘z fikrlarini erkin bayon qilish imkoniyatiga ega bo‘ldi. Uchinchidan, bilimlarning mustahkamligi ta‘minlandi. Integratsiyalashgan yondashuv orqali o‘zlashtirilgan bilimlar uzoq muddat saqlanib qoladi. To‘rtinchidan, ijodiy va tanqidiy fikrlash rivojlandi. Integratsiyalashgan topshiriqlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashiga turtki berdi. Nutqiy faoliyat turlarini integratsiyalashning mazmuni ularning o‘zaro uyg‘un holda qo‘llanishini anglatadi. Bu jarayonda har bir faoliyat turi boshqasini to‘ldiradi va mustahkamlaydi (6). Masalan, matnni o‘qish orqali olingan ma‘lumot muhokama qilinadi (gapirish), yozib ifodalanadi (yozish) va tinglash orqali boyitiladi. Bu esa bilimning chuqur o‘zlashtirilishini ta‘minlaydi. Didaktik jihatdan integratsiya quyidagi tamoyillarga asoslanadi: tizimlilik, izchillik, faoliyatga yo‘naltirilganlik, nazariya va amaliyot birligi (7). Integratsiyalashgan ta‘lim yondashuvi o‘quvchilarni faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi va ta‘lim samaradorligini oshiradi. Nutqiy faoliyat turlarini integratsiyalash ta‘lim jarayonini samarali tashkil etishning muhim omili hisoblanadi. U o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantiradi, mustaqil fikrlashini shakllantiradi va bilimlarni chuqur o‘zlashtirishga xizmat qiladi. Integratsiyalashgan yondashuv orqali ta‘lim sifati oshadi va o‘quvchilar real hayotiy vaziyatlarda o‘z bilimlarini qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent, 2008.
2. Zunnunov A. *Pedagogika nazariyasi*. – Toshkent, 2010.
3. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent, 2012.
4. Sayidahmedov N. *Pedagogik mahorat va innovatsiyalar*. – Toshkent, 2015.
5. Ishmuhammedov R. *Innovatsion ta‘lim texnologiyalari*. – Toshkent, 2014.
6. Jalolov J. *Chet til o‘qitish metodikasi*. – Toshkent, 2012.
7. Hasanboyeva O. *Pedagogika*. – Toshkent, 2013.

8. Leontyev A.A. *Psixolingvistika asoslari*.
9. Vygotskiy L.S. *Nutq va tafakkur*.
10. Bloom B. *Taxonomy of Educational Objectives*.